

V.7204.29.2018.LK

**Pan
Kazimierz Kujda
Prezes
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
ul. Konstruktorska 3A
02-673 Warszawa**

Szanowny Panie Prezesie

Rzecznik Praw Obywatelskich jest adresatem wielu skarg obywateli dotyczących funkcjonowania w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych składowisk i magazynów odpadów. W toku badania tego rodzaju spraw często okazuje się, że składowiska i magazyny działają bez wymaganych prawem pozwoleń albo w związku z działaniami właściwych organów, wobec stwierdzanych uchybień w prowadzeniu zakładów, pozwolenia te są im cofane. Implikuje to konieczność usunięcia odpadów z miejsca ich nielegalnego składowania lub magazynowania, przy czym obowiązek ten spoczywa na posiadaczu odpadów (art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, Dz.U. z 2018 r. poz. 992, z późn. zm.).

Relatywnie często dochodzi jednak do sytuacji, w której podmiot odpowiedzialny nie wykonuje swojego obowiązku (nawet mimo stosowania sankcji w postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub kar pieniężnych przewidzianych w przepisach prawa ochrony środowiska). Rzecznikowi znane są tego typu przypadki wynikające z badania indywidualnych spraw (przykładowo: głośna w mediach sprawa nielegalnego składowiska odpadów niebezpiecznych w Brzegu, czy rozpoznawalna na terenie lokalnym sprawa składowiska w Prostkach). Problem ten stał się także widoczny w związku z „plagą” pożarów składowisk odpadów (dla przykładu można wskazać sytuację w Jakubowicach w gminie Radwanice). Wówczas zadanie usunięcia odpadów spada przede wszystkim na gminy (zwykle w formie zastępczego wykonania decyzji nakazującej usunięcie odpadów). Stałym problemem jest jednak zapewnienie źródeł finansowania wykonania tego zadania, zwłaszcza wobec – często występującego – braku perspektywy wyegzekwowania poniesionych kosztów od posiadacza usuniętych odpadów.

Zainteresowane samorzady mogą uzyskać wsparcie ze strony kierowanej przez Pana Prezesa Instytucji, w szczególności w ramach działającego od kilku lat programu Ochrona powierzchni ziemi. Prowadząc korespondencję z włodarzami gmin, znajdujących się w opisaney wyżej sytuacji, Rzecznik sugerował zresztą skierowanie do Funduszu stosownych wniosków. Skala problemu i powtarzające się problemy samorządów lokalnych w finansowaniu usuwania odpadów każą jednak zastanowić się, czy aktualnie funkcjonujące narzędzia są wystarczające. Bariery w uzyskaniu finansowania przez gminy mają bowiem bezpośrednie przełożenie na prawo ich mieszkańców do życia w zdrowym środowisku.

Mając powyższe na względzie, w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r. poz. 958, z późn. zm.), zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o przedstawienie informacji o dostępnych w ramach Funduszu metodach finansowania usuwania przez jednostki samorządu terytorialnego odpadów z nielegalnych składowisk i miejsc magazynowania, zarówno tych działających bez wymaganego zezwolenia, jak i tych dla których pozwolenie zostało cofnięte.. W szczególności, będę wdzięczna za wskazanie, czy w ramach Funduszu, możliwe jest wsparcie gmin w usuwaniu odpadów z nieruchomości niestanowiących ich własności lub niepozostających w ich użytkowaniu wieczystym¹. Proszę również o wskazanie, czy możliwa jest wypłata środków z Funduszu na taki cel w formie innej niż refundacja wykonanego już zadania. Będę także zobowiązana za przedstawienie statystyk – za okres obowiązywania obecnego programu Ochrona powierzchni ziemi – dotyczących korzystania przez jednostki samorządu terytorialnego z form wsparcia oferowanych przez Fundusz, a przeznaczonych na usuwanie odpadów, ze szczególnym uwzględnieniem zadań wykonywanych w trybie wykonania zastępczego (proszę o podanie liczby złożonych, zaakceptowanych i odrzuconych wniosków; w tym ostatnim przypadku, będę wdzięczna za wskazanie przyczyn odrzucenia). Niezwykle pomocna byłaby również Rzecznikowi diagnoza Pana Prezesa dotycząca skuteczności obecnie istniejących form wsparcia samorządów, w szczególności opinia, czy – obok form finansowania pozostających w dyspozycji Funduszu – należałoby wprowadzić mechanizmy dedykowane dofinansowaniu usuwaniu odpadów przez jednostki samorządu terytorialnego, np. w formie nowej dotacji celowej w rozumieniu art. 127 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077, z późn. zm.), czy zmodyfikować (doprecyzować) regulacje już istniejące, np. instytucję dotacji celowych przyznawanych w oparciu o ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2018 r. poz. 1401, z późn. zm.).

(Sylwia Spurek)

¹ Pkt 7.3.2) lit. f zakresu programu Ochrona powierzchni ziemi wskazuje, że zadania wykonywane w trybie wykonania zastępczego mogą być dofinansowane jedynie wówczas, gdy beneficjent jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości, której dotyczy zadanie.